

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
XXI століття

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ІНСТИТУТ
імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України
Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ХХІ СТОЛІТТЯ

Випуск 11

Хмельницький - 2026

УДК 381
ББК 74.04
З 168

З 168 Інноваційні технології ХХІ століття: зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. Хмельницький : Вид-во МАУП, 2026. Вип. 11. 300 с.
НДДКР УкрІНТЕІ: 0123U104484

У збірнику наукових праць «Інноваційні технології ХХІ століття» представлено узагальнені тези доповідей та виступів учасників науково-практичного семінару «Інноваційні технології як основа професійного становлення особистості». Авторами статей розкрито широке коло актуальних проблем: майбутнє України в інформаційному просторі; комп'ютерні науки в контексті інноваційного розвитку українського суспільства; історичні, правові, економічні, філологічні, педагогічні науки в контексті інноваційного розвитку України; інноваційні технології у ході розвитку освітньої галузі: проблеми та перспективи.

Адресовано широкому колу читачів: учням, студентам, аспірантам, викладачам, науковцям.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Білий Л.Г., голова Вченої ради Хмельницького інституту МАУП, кандидат педагогічних наук, доцент (*головний редактор*); **Авсієвич А.В.**, PhD (доктор філософії в галузі права); **Гуменникова Т.Р.**, доктор педагогічних наук, професор; **Гуменюк А.Ф.**, кандидат економічних наук, доцент; **Дацюк О.А.**, кандидат богослов'я; **Драч І.В.**, доктор технічних наук, професор; **Ковальчук В.Г.**, кандидат економічних наук, доцент; **Лисенко С.О.**, доктор юридичних наук, доктор наук з державного управління, професор; **Коломієць О.М.**, кандидат філологічних наук (відповідальна за випуск); **Олійник В.В.**, кандидат педагогічних наук, доцент; **Осмолян В.А.**, кандидат юридичних наук; **Парандій В.О.**, кандидат історичних наук, доцент; **Савчук Л.О.**, кандидат педагогічних наук, доцент.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Григорук П.М., доктор економічних наук, професор.
Кулинич Р.О., доктор економічних наук, професор.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Хмельницького інституту Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 5 від 26 травня 2026 р.)

© Хмельницький інститут
Міжрегіональної Академії управління персоналом, 2026
© автори статей

Столяренко Ок. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Вінниця)*

Столяренко Ол. В.

*доктор педагогічних наук, професор
(м.Вінниця)*

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЯК АСПЕКТ ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ІНЖЕНЕРА

Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується глибокими інтеграційними процесами, інтернаціоналізацією виробництва та стрімким розгортанням високотехнологічних міжнародних проєктів. У цих умовах інженерна діяльність остаточно втратила суто техніко-технологічний характер і перетворилася на складну соціоекономічну та полікультурну практику. Реалізація масштабних інженерних рішень сьогодні вимагає від фахівця не лише високої фундаментальної підготовки, а й здатності ефективно взаємодіяти всередині інтернаціональних команд, координувати дії з іноземними партнерами, враховувати специфіку локальних ринків та соціокультурні контексти різних регіонів світу.

Проте традиційна парадигма вищої технічної освіти тривалий час залишалася сфокусованою переважно на технократичній складовій, де пріоритет віддавався *hard skills* - вузькопрофесійним знанням та навичкам. Як наслідок, виникає суттєве протиріччя між об'єктивною потребою глобалізованого ринку праці у гнучкому, гуманітарно розвиненому інженері-досліднику та реальним рівнем його міжкультурної професійної компетентності. Формування здатності до міжкультурної професійної комунікації є не просто додатковою опцією (*soft skill*), а базовим компонентом гуманітарного розвитку особистості сучасного інженера, що безпосередньо впливає на його

конкурентоспроможність та професійну мобільність.

Проблема гуманітаризації вищої технічної освіти та формування комунікативної культури майбутніх інженерів перебуває у центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Теоретико-методологічні засади професійної освіти та розвитку особистості фахівця досліджено у працях В. Кременя [5], Н. Ничкало [6]. Питання формування професійної компетентності та інтеграції гуманітарного і технічного знання висвітлено у роботах М. Кадемії [2], С. Козак [3] та О. Московчук [7].

Окрему увагу науковці приділяють англійській мові для специфічних цілей (ESP) та іншомовній комунікації як засобу професійного становлення інженерів (О. Стаднік [9], О. Столяренко [10]). Проблеми міжкультурної взаємодії, толерантності та культури професійного спілкування в полікультурному просторі аналізували у своїх працях Р. Гришкова [1], О. Романовський [8], Т. Колбіна [4] та зарубіжні дослідники, такі як М. Байрам (M. Byram) і Д. Дірдорф (D. Deardorff) [11; 12].

Водночас, попри значну кількість напрацювань, механізми взаємозв'язку між формуванням міжкультурної професійної комунікації та загальним гуманітарним розвитком особистості інженера в умовах цифрової трансформації освіти потребують подальшого цілісного осмислення.

Актуальність порушеної проблеми зумовлена об'єктивними вимогами часу, що диктують необхідність радикальної перебудови системи підготовки сучасних інженерних кадрів. Стрімкий розвиток процесів глобалізації та євроінтеграції вимагає від вітчизняних фахівців технічного профілю не лише високого рівня *hard skills*, а й готовності інтегруватися в міжнародне науково-виробниче співтовариство, що є неможливим без розвиненої міжкультурної компетентності. Сучасний інженер дедалі частіше виступає безпосереднім суб'єктом міжнародного діалогу, де будь-яка комунікативна девіація чи соціокультурне непорозуміння може призвести до значних фінансових, часових або репутаційних втрат під

час реалізації спільних проєктів.

Додатковим імпульсом для актуалізації цієї теми є загальна зміна освітньої парадигми в Україні, яка передбачає відмову від класичного вузькотехнократичного підходу на користь компетентісно орієнтованого та людиноцентричного навчання. У цьому контексті особливої ваги набуває гуманітарна складова вищої інженерної освіти, спрямована на подолання професійної обмеженості та формування цілісної особистості. Розвиток навичок міжкультурної комунікації безпосередньо корелює із сучасними світовими трендами, зокрема інтеграцією концепцій STEAM-освіти та дизайн-мислення, які покликані поєднати точні науки, високі технології та гуманітарну культуру.

Водночас цифрова трансформація та активне впровадження інструментів штучного інтелекту у професійну сферу створюють абсолютно нове комунікативне середовище. Це вимагає від майбутнього інженера гнучкості, розвиненого критичного мислення, емпатії та здатності взаємодіяти в мультикультурних цифрових командах. Таким чином, дослідження механізмів формування міжкультурної професійної комунікації як фундаментального аспекту гуманітарного розвитку інженера є своєчасним і практично значущим кроком, що безпосередньо впливає на підвищення конкурентоспроможності вітчизняних фахівців на світовому ринку праці.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та розкриття сутності процесу формування міжкультурної професійної комунікації як невід'ємного аспекту гуманітарного розвитку особистості інженера, а також визначення оптимальних педагогічних умов для реалізації цього процесу у закладах вищої технічної освіти.

Гуманітарний розвиток особистості інженера - це цілісний процес формування його духовного світу, ціннісних орієнтацій, критичного мислення, громадянської відповідальності та культури мислення. У контексті інженерної діяльності гуманітарна складова виступає потужним регулятором технократичного мислення,

орієнтуючи фахівця на створення безпечних, етичних та людиноцентричних технологій.

Одним із ключових індикаторів високого рівня гуманітарного розвитку особистості є її здатність до міжкультурної професійної комунікації (МПК). Ми визначаємо МПК майбутнього інженера як інтегративну якість особистості, що охоплює систему лінгвістичних, соціокультурних та суто професійних знань, умінь і навичок, які дозволяють ефективно здійснювати виробничу, дослідницьку та управлінську діяльність у ситуаціях іншомовної та полікультурної взаємодії.

Структура міжкультурної професійної комунікації як чинника гуманітарного розвитку інженера містить такі взаємопов'язані компоненти:

- Когнітивний компонент: знання мовної системи (професійний інженерний дискурс, термінологія), соціокультурних особливостей країн-партнерів, правил міжнародного етикету та ділового протоколу.

- Аксиологічний (ціннісно-орієнтаційний) компонент: усвідомлення цінності культурного різноманіття, толерантне ставлення до іншомовних колег, подолання етноцентричних стереотипів у професійній діяльності [10].

- Поведінково-діяльнісний компонент: володіння стратегіями ведення перемовин, гнучкість у виборі комунікативних моделей, здатність попереджати та конструктивно розв'язувати конфлікти в мультикультурних інженерних командах.

Формування МПК безпосередньо впливає на гуманітарне збагачення особистості інженера через розширення його світогляду. Вивчаючи професійну іноземну мову (ESP) та специфіку інженерної культури інших країн, студент не просто засвоює нові мовні одиниці, а опановує іншу «картину світу». Це стимулює розвиток рефлексії, емпатії та креативності, що є базисом soft skills [11].

У процесі нашого дослідження було визначено, що ефективне формування МПК як аспекту гуманітарного розвитку інженера у ЗВО

забезпечується через впровадження таких педагогічних умов:

- Міждисциплінарна інтеграція: поєднання змісту мовної підготовки (іноземна мова за професійним спрямуванням) із фаховими технічними дисциплінами. На практиці це реалізується через спільне проектування навчальних модулів викладачами гуманітарних та випускових інженерних кафедр. Завдяки такому підходу студенти засвоюють іншомовну термінологію не ізольовано, а в безпосередньому контексті вирішення конкретних виробничих і конструкторських завдань. Особлива увага приділяється аналізу реальних кейсів міжнародних інженерних аварій чи масштабних екологічних проєктів, де майбутні фахівці оцінюють як суто технічні помилки, так і деструктивні прорахунки в комунікації між інтернаціональними інженерними службами. Такий інтегрований аналіз наочно демонструє майбутнім інженерам, що гуманітарні знання є критично важливим чинником забезпечення безпеки та ефективності сучасного виробництва. Як наслідок, у студентів формується цілісне системне мислення, за якого мовна культура стає органічним інструментом їхньої безпосередньої інженерної діяльності.

- Впровадження інтерактивних та інноваційних технологій: використання методів дизайн-мислення, проєктних технологій, ділових та рольових ігор, що моделюють реальні ситуації міжнародного інженерного консалтингу. Застосування цих методів дозволяє перетворити традиційну студентську аудиторію на динамічний простір професійної взаємодії та творчого пошуку. Під час моделювання ділових переговорів або міжнародних тендерів студенти вчаться аргументовано захищати власні технічні рішення і водночас гнучко адаптувати свій комунікативний стиль до культурних особливостей іноземних партнерів. Метод дизайн-мислення, своєю чергою, стимулює розвиток емпатії, змушуючи майбутнього інженера досліджувати глибинні потреби кінцевого користувача продукту, який належить до зовсім іншого соціокультурного середовища. Командна робота над крос-культурними проєктами загартовує навички лідерства, вчить розподіляти ролі та конструктивно долати неминучі бар'єри

непорозуміння. У підсумку, такий інтерактивний досвід мінімізує психологічний дискомфорт та страх перед майбутньою реальною взаємодією у багатонаціональних корпораціях.

- Цифровізація комунікативного середовища: залучення студентів до роботи на міжнародних освітніх платформах (Moodle, Coursera) та використання інструментів штучного інтелекту (AI) як медіаторів для аналізу іншомовних науково-технічних текстів, що сприяє розвитку критичного мислення та AI-грамотності фахівця. Сучасні цифрові інструменти забезпечують студентам безперервний доступ до автентичних світових джерел науково-технічної інформації, руйнуючи географічні та мовні кордони. Використання систем штучного інтелекту як персональних лінгвістичних асистентів дозволяє майбутнім інженерам швидко аналізувати складну патентну документацію, міжнародні стандарти та специфікації. Проте взаємодія з AI не обмежується механічним перекладом; студентів навчають верифікувати згенеровані дані, критично оцінювати точність термінології та адаптувати тексти під вимоги конкретного професійного дискурсу. Окрім того, залучення до міжнародних онлайн-форумів та вебінарів дає змогу практикувати навички мережевого етикету й дистанційної колаборації, що є стандартом для сучасних розподілених інженерних команд. У такий спосіб цифровізація трансформує освітній процес, перетворюючи його на гнучке, технологічне та людиноорієнтоване середовище формування комунікативної культури.

Завдяки реалізації зазначених умов, майбутній інженер переходить від рівня суто технічного виконавця до рівня гуманітарно розвиненого професіонала, здатного прогнозувати соціальні та культурні наслідки впровадження інженерних рішень у глобальному масштабі. Таке якісне переосмислення власної професійної ролі дозволяє фахівцеві вийти за межі вузькотехнократичного світосприйняття та усвідомити глобальну відповідальність за результати своєї праці. Він стає спроможним не лише бездоганно розрахувати технічні параметри об'єкта, а й гармонійно вписати його в

існуючий соціокультурний ландшафт конкретного регіону. Вміння тонко відчувати специфіку міжкультурного середовища мінімізує ризики виникнення ціннісних конфліктів та забезпечує високу адаптивність створюваних технологій до потреб різноманітних спільнот. Зрештою, сформована комунікативна культура та розвинена гуманітарна сфера особистості перетворюють інженера на повноцінного лідера міжнародних інноваційних проєктів. Це, у свою чергу, відкриває перед ним широкі перспективи для успішної самореалізації та стрімкого кар'єрного зростання у будь-якій точці сучасного глобалізованого світу.

Отже, проведені дослідження дозволяють стверджувати, що формування міжкультурної професійної комунікації є стратегічним вектором гуманітарного розвитку особистості сучасного інженера, оскільки воно ефективно трансформує технократичне мислення фахівця у людиноцентричне та забезпечує його всебічну готовність до успішної життєдіяльності в полікультурному постіндустріальному суспільстві. Розглядаючи міжкультурну професійну комунікацію як складне інтегративне утворення, що поєднує когнітивний, аксіологічний та поведінково-діяльнісний компоненти, стає очевидним, що її системний розвиток у процесі вищої освіти сприяє не просто засвоєнню мовних навичок, а й глобальному становленню особистісних якостей - від гнучких навичок і критичного мислення до глибокої соціокультурної толерантності та емпатії. Перспективи подальших наукових пошуків у цьому напрямі вбачаються в детальному моделюванні та експериментальній перевірці новітніх педагогічних підходів, зокрема специфіки інтеграції інструментів генеративного штучного інтелекту в систему іншомовної підготовки майбутніх інженерів, що дозволить суттєво підвищити рівень їхньої міжкультурної та цифрової компетентностей в умовах динамічного освітнього простору.

Список використаних джерел та літератури:

1. Гришкова Р. О. Формування іншомовної соціокультурної

компетенції студентів нефілологічних спеціальностей у процесі навчання англійської мови : монографія. Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. 424 с.

2. Кадемія М. Ю., Шахіна І. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 230 с.

3. Козак С. В. Формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців морського профілю. Одеса: Видавництво ТОВ «Лерад», 2017. 194 с.

4. Колбіна Т. В. Формування міжкультурної комунікативної компетенції майбутніх економістів : теоретико-методологічний аспект : монографія. Харків : ВД "ІНЖЕК", 2008. 412 с.

5. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі. Київ: Знання України, 2011. 520 с.

6. Ничкало Н. Г. Розвиток професійної освіти в умовах глобалізаційних процесів. Педагогіка і психологія. 2018. № 2. С. 5–12.

7. Московчук О. С. Розвиток професійно-етичної компетентності майбутніх інженерів у процесі гуманітарної підготовки. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 2020. Вип. 62. С. 102–108.

8. Педагогіка успіху: теоретико-методологічні засади та практичний досвід формування гуманітарно-технічної еліти : монографія / О. Г. Романовський, В. Є. Михайличенко, О. В. Квасник та ін. ; за заг. ред. О. Г. Романовського. Харків : НТУ "ХПІ", 2019. 348 с.

9. Стаднік О. В. Особливості навчання англійської мови для специфічних цілей (ESP) у технічних закладах вищої освіти. Інноваційна педагогіка. 2022. Вип. 45(2). С. 89–93.

10. Столяренко Ок. В., Столяренко Ол. В., Пінаєва О. Ю., Пінаєв Б. О. Молодь і суспільство в умовах технократичних змін і перспективи гуманістичних тенденцій розвитку, Педагогіка безпеки, Том 10, вип. 1, С. 33–40, Квіт 2025. <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2025-10-1-033-040>

11. Столяренко Ол. В., Столяренко Ок. В., Московчук О. С., Магас Л. М. Формування у молодих людей соціокультурної компетентності у виховній парадигмі гуманістичного спрямування. «Наукові інновації та передові технології». Серія «Педагогіка». № 2(30), 2024. 1638 с. С. 1352–1364. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2\(30\)-1352-1364](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2(30)-1352-1364)
12. Barrett M. Competences for democratic culture: Living together as equals in culturally diverse democratic societies. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2016. 142 p.
13. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Multilingual Matters, 2021. 176 p.
14. Deardorff D. K. Manual for Developing Intercultural Competencies: Story Circles. Routledge, 2020. 114 p.